

raad voor cultuur
raad voor cultuur
raad voor cultuur

R.J. Schimmelpennincklaan 3
postbus 61243
2506 AE Den Haag
telefoon +31(0)70 310 66 86
fax +31(0)70 361 47 27
e-mail cultuur@cultuur.nl
www.cultuur.nl

De Staatssecretaris van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap
p/a de Algemene Rijksarchivaris
Postbus 90520
2509 LM 's-Gravenhage

datum: **21 OKT. 2005**

uw kenmerk: C/S&A/05/1651

uw brief van: 25 augustus 2005

ons kenmerk: arc-2005.02633/2

onderwerp: ontwerp-selectielijst archiefbescheiden op het beleidsterrein *Militair personeel* over de periode 1945-2002 voor de zorgdragers de minister van Defensie, de minister van Algemene Zaken, de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de Stichting Ziektekostenverzekering Krijgsmacht

Zeer geachte mevrouw Van der Laan,

1. In uw hierboven vermelde brief vraagt u de Raad voor Cultuur advies over de ontwerp-selectielijst op het beleidsterrein *Militair personeel* over de periode 1945-2002 die hierboven genoemde overheidsorganen in hun hoedanigheid van zorgdrager in de zin van de Archiefwet 1995 willen doen vaststellen.
In uw brief verzocht u de Raad om binnen acht weken advies uit te brengen. Hij biedt u bij deze zijn bevindingen¹ aan.
2. De Raad heeft de ontwerp-lijst in eerste instantie aan procedurele en vervolgens aan inhoudelijke aspecten getoetst. Zijn belangrijkste bevindingen worden in respectievelijk de paragrafen 4 en 5 uitgewerkt. De Raad adviseert u deze selectielijst vast te stellen voor de periode 1945-2002, met inachtneming van de in dit advies gemaakte opmerkingen.
De in uw adviesaanvraag gestelde specifieke vragen worden in de paragrafen 3, 4 en 5 van dit advies beantwoord.

¹ Dit advies is voorbereid door de Bijzondere Commissie Archieven van de Raad.

3. *Toetsing van procedurele aspecten*

§ 3.1. Ontwerp-lijst

Deze ontwerp-lijst is tot stand gekomen overeenkomstig de methode, die uitgaat van een analyse, beschrijving en waardering van handelingen van de (rijks-) overheid, de zogenaamde methode Institutioneel Onderzoek (IO). Aan het ontwerp is een onderzoek vooraf gegaan, waarvan verslag is gedaan in het rapport *Geef acht. Een institutioneel onderzoek naar bedrijfsprocessen en handelingen op het beleidsterrein militair personeel: beroeps- en reservepersoneel in dienst van het ministerie van Defensie en voorgangers, 1945-2002* (herziene versie van het PIVOT-rapport nr. 25, niet gepubliceerd). De ontwerp-lijst vervangt de lijst die in 2000 door de minister van Defensie is vastgesteld². Aard en omvang van de actualisatie van zowel RIO als selectielijst worden adequaat verantwoord.

§ 3.2. Driehoeksoverleg

Bij uw adviesaanvraag was tevens gevoegd een exemplaar van het verslag betreffende het zogenaamde driehoeksoverleg, waarin, zoals voorgeschreven in artikel 3 van het Archiefbesluit 1995, ontwerp-selectielijsten tot stand komen. Hieruit is de Raad gebleken, dat dit overleg voor alle aanvragende zorgdragers was samengesteld zoals artikel 3, eerste lid, van het Archiefbesluit 1995 voorschrijft. Al ten tijde van het driehoeksoverleg zijn historici uitgenodigd om als externe deskundige aan de voorbereiding van de ontwerp-lijst mee te werken. Hun medewerking heeft geresulteerd in een gedegen en bruikbare historisch-maatschappelijke analyse, die naar het oordeel van de Raad in belangrijke mate heeft bijgedragen aan de kwaliteit van het driehoeksoverleg en de uitkomsten daarvan.

§ 3.3. Terinzagelegging

De openbare terinzagelegging heeft, zoals uw adviesaanvraag vermeldt, niet geresulteerd in reacties.

4. *Toetsing van inhoudelijke aspecten*

Mede op grond van zijn hiervoor vermelde bevindingen heeft de Raad getracht zich een oordeel te vormen over de inhoudelijke aspecten van het onderhavige ontwerp. Hij heeft daarbij vooral gelet op de reikwijdte van de ontwerp-lijst

² *Vaststellingsbesluit 27 september 2000, Stcrt. 2000/242.*

(§ 4.1), de wijze waarop de gehanteerde selectiedoelstelling en de daaraan gerelateerde selectiecriteria zijn toegepast (§ 4.2), alsmede op de vraag of in afdoende mate met de verschillende belangen rekening is gehouden (§ 4.3).

§ 4.1. De reikwijdte van de ontwerp-lijst en het driehoeksoverleg

De ontwerp-lijst bevat voorstellen omtrent de selectie van handelingen over de periode 1945-2002 waarvan de neerslag valt onder de archiefwettelijke zorg van bovengenoemde zorgdragers. De lijst bevat echter ook handelingen van actoren die, blijkens het verslag van het driehoeksoverleg en de vaststellingsverzoeken, niet in de vaststellingsprocedure zijn betrokken.

De volgende actoren, die in de ontwerp-lijst zijn opgenomen onder de zorgdrager de minister van Defensie, worden noch in het vaststellingsverzoek van deze minister, noch in het verslag van het driehoeksoverleg genoemd:

- commissies A en B van het georganiseerd overleg rechtstoestand militaire zeemacht, landmacht en luchtmacht;
- advies- en arbitrage-commissie;
- hoog militair gerechtshof;
- stichting tot steun aan het katholiek vormingswerk voor militairen;
- stichting tot steun aan de protestantse geestelijke verzorging bij de krijgsmacht;
- stichting Het Coornherthuis.

Ook de actoren waarvan de neerslag onder de zorg van de minister van Justitie vallen zijn opgenomen in de ontwerp-lijst, hoewel de minister van Justitie niet om de vaststelling van de lijst heeft verzocht en volgens het verslag niet heeft deelgenomen aan het driehoeksoverleg. Hetzelfde geldt voor de minister van Zaken Overzee, het Kapittel der Militaire Willemsorde, het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en het bestuur van het Fonds Arbeidsongeschiktheidsverzekering Overheidspersoneel.

De Raad adviseert u na te gaan of voor de ontwerp-lijst voor de genoemde actoren de vaststellingsprocedure conform de voorschriften heeft doorlopen en de actoren waarvoor dat niet het geval blijkt te zijn uit de lijst te verwijderen. Als mocht blijken dat actoren waarvoor wel driehoeksoverleg is gevoerd ten onrechte in het verslag van het driehoeksoverleg ontbreken, dan acht de Raad correctie van het verslag op dit punt noodzakelijk. De Raad kent uw opvatting dat een verslag van een driehoeksoverleg niet meer gewijzigd kan worden als het eenmaal is vastgesteld. Hij heeft begrip voor uw stellingname, maar wijst u er toch op dat het niet wenselijk is dat fouten of omissies zonder meer in het verslag blijven staan. Hij geeft u in overweging een erratum en/of een addendum aan het verslag toe te voegen. Zo blijft het verslag in zijn vastgestelde vorm onaangetast terwijl storende fouten toch kunnen worden gecorrigeerd.

§ 4.2. Toepassing van de selectiedoelstelling en - criteria

Uit het verslag van het driehoeksoverleg blijkt, dat de selectiedoelstelling is toegepast in de versie die niet alleen ziet op de reconstructie van het overheidshandelen op hoofdlijnen, maar ook op de reconstructie van de belangrijkste historisch-maatschappelijke gebeurtenissen en ontwikkelingen. De Raad constateert dat de ontwerp-lijst een andere formulering van de selectiedoelstelling hanteert, namelijk die waarin nog geen sprake is van de reconstructie van de belangrijkste historisch-maatschappelijke gebeurtenissen en ontwikkelingen. De Raad adviseert u lijst en verslag met elkaar (en met de werkelijkheid) in overeenstemming te brengen.

§ 4.3. De waardering van de in artikel 2, eerste lid, van het Archiefbesluit 1995 bedoelde belangen

De Raad is er, op basis van het verslag driehoeksoverleg en de ontwerp-lijst die daar het resultaat van is, van overtuigd dat de ontwerp-lijst grotendeels recht doet aan de selectiedoelstelling en in voldoende mate rekening houdt met het cultuurhistorisch belang, het administratieve belang en het belang van de rechten bewijzende burgers.

De staatssecretaris heeft aangegeven het belangrijk te vinden dat de Raad zich uitspreekt over de vraag of de juiste, historisch-maatschappelijk relevante, archieven worden bewerkt en overgebracht.³ De historisch-maatschappelijke analyse geeft een duidelijk beeld van de waarde van de archieven op het beleidsterrein *Militair Personeel*. De Raad onderschrijft de uitkomsten van deze analyse. Hij verwacht dat de lijst waarborgt dat de meeste archiefbestanddelen die cultuurhistorisch van belang (kunnen) zijn worden bewaard en overgebracht. Bij een aantal waarderingen en vernietigingstermijnen en de afwegingen die daaraan ten grondslag liggen, zet hij echter vraagtekens. In de navolgende paragraaf gaat de Raad nader in op zijn bedenkingen.

5. Nadere beoordeling van de ontwerp-lijst

In aansluiting op bovenstaande overwegingen en bevindingen heeft de Raad de verschillende onderdelen van de ontwerp-lijst gezien. Deze geeft hem aanleiding tot het plaatsen van de hierna volgende opmerkingen.

Toepassing van artikel 5^e van het Archiefbesluit 1995

De ontwerp-lijst benoemt twee categorieën archiefbescheiden die op grond van artikel 5^e van vernietiging moeten worden uitgezonderd, ook al vormen ze de

³ *Brief van de staatssecretaris van OCW aan de Tweede Kamer in het kader van de vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van OCW (VIII) voor het jaar 2005, TK 29 800 VIII, nr. 248, dd. 8 juli 2005, p. 5.*

neerslag van handelingen die als vernietigbaar zijn aangemerkt. De eerste categorie wordt gevormd door de archieven van gremia waarvan geen handelingen in de lijst zijn opgenomen, maar die vanuit historisch-maatschappelijk perspectief wel het bewaren waard zijn. De Raad is van mening dat de manier waarop artikel 5° hier wordt toegepast strijdig is met de Archiefwet zelf. De Archiefwet schrijft immers voor dat selectie gebeurt aan de hand van een vastgestelde selectielijst. Neerslag waarvoor in de selectielijst geen grondslag voor bewaring of vernietiging gevonden kan worden, kan niet worden geselecteerd. Het ontbreken van gremia in de lijst betekent dat de lijst lacunes vertoont. Die zullen eerst, op de door de wet voorgeschreven wijze, moeten worden opgevuld alvorens de neerslag van de ontbrekende gremia geselecteerd kan worden. Slechts in die gevallen waarin gremia niet als zelfstandig actor opereren, maar in naam van een een wel in de lijst opgenomen actor, zou de hier beoogde toepassing van artikel 5° mogelijk kunnen zijn. Voorwaarde is dan wel, dat het handelen van de gremia in kwestie wel is beschreven in handelingen van de voor die gremia verantwoordelijke actor. De Raad adviseert u de lijst op dit punt te verduidelijken.

Een tweede categorie bescheiden die op grond van artikel 5° kan worden uitgezonderd van vernietiging betreft personeelsdossiers van militairen die voor het werkterrein van de minister van Defensie van bijzondere betekenis waren of waarvan stukken van bijzonder belang zijn voor het inzicht in de ontwikkeling van een functie, in de departementale organisatie of in de invloed van ambtenaren op het beleid. De Raad vraagt zich af of de formulering van deze uitzonderingsgrond ruimte laat voor het bewaren van personeelsdossiers van militairen die op zichzelf wellicht geen bijzondere betekenis hadden voor het werkterrein, maar wiens lotgevallen-in-functie wel voor veel maatschappelijke beroering hebben gezorgd. De Raad denkt daarbij bijvoorbeeld aan de verongelukte militair Ova van de van moord beschuldigde marinier Erik O. De Raad adviseert u om de formulering van deze uitzonderingsgrond, en dan met name het begrip 'van bijzondere betekenis', opnieuw te bezien.

Onderhoudsgevoeligheid van de selectielijst

De Raad constateert dat deze selectielijst binnen 5 jaar na vaststelling van de eerste versie zeer grondig is herzien. Bij de herziening zijn honderden handelingen toegevoegd. Zonder iets af te willen doen aan de zorgvuldigheid waarmee deze actualisatie is doorgevoerd en aan de achterliggende behoefte van de selecteurs aan een zo concreet mogelijk selectie-instrument, constateert de Raad dat de lijst door deze actualisatie en de toegenomen detaillering die daarvan het gevolg is geweest, nog onderhoudsgevoeliger is geworden. Tegelijkertijd stelt de Raad vast dat de selectielijsten op het gebied van de

personeelszaken in de sector Rijk op dit moment ook drastisch herzien worden, maar dat die herziening leidt tot een duurzame selectielijst van zeer beperkte omvang. De Raad adviseert u samen met de minister van Defensie te bezien of het op termijn mogelijk zou zijn om ook voor dit beleidsterrein een duurzamer selectie-instrument te ontwikkelen. De Raad heeft begrip voor het feit dat de selecteurs die met de lijst moeten werken behoefte hebben aan gedetailleerde grondslagen voor selectiebeslissingen. Hij acht het echter zeer wel mogelijk om abstracte handelingen door middel van een uitvoerige opsomming van concrete producten of door toevoeging van inhoudelijke opmerkingen zodanig te verduidelijken dat ze op de werkvloer goed hanteerbaar zijn.

Handelingen met betrekking tot wet- en regelgeving

Zoals veel selectielijsten lijkt ook in deze ontwerp-lijst vrijwel elke handeling die wet- en regelgeving als product heeft met B te zijn gewaardeerd. Niet alle wet- en regelgeving is echter van belang voor het realiseren van de selectiedoelstelling. De ontwerp-lijst geeft goed inzicht in de hoofdlijnen van het handelen op dit terrein. De historisch-maatschappelijke analyse is zeer bruikbaar voor de concretisering van de algemene selectiedoelstelling. De Raad is van mening dat binnen die kaders handelingen met betrekking tot wet- en regelgeving gedifferentieerder kunnen worden gewaardeerd. Hij adviseert u om de waardering van de handelingen 319, 320, 321, 332, 386, 407, 408 en 411 te wijzigen in V, 10 jaar na vervallen regeling.

Uiteenlopende termijnen voor vergelijkbare handelingen

Handelingen met gevolgen voor de rechtspositie van individuele militairen worden in de lijst gewaardeerd met uiteenlopende termijnen. De lijst hanteert naast en door elkaar termijnen van 60, 75 en 80 jaar na geboorte en van 10 jaar na uitdiensttreding. De Raad is van mening dat een termijn van 60 jaar na geboorte in veel gevallen te kort is vanuit het oogpunt van de recht- en bewijszoekende (ex-)militair. Bovendien vreest de Raad dat de juiste toepassing van de lijst enorm wordt bemoeilijkt door de vele nuances in de termijnen. Hij adviseert u daarom voor handelingen met gevolgen voor de rechtspositie van individuele militairen een standaard-termijn te hanteren van 75 jaar na geboorte of 10 jaar na einde dienstverband. Dat sluit ook beter aan bij de lijn die in andere selectielijsten voor overheidsarchieven wordt gehanteerd.

Ook aan handelingen die financiële neerslag opleveren worden in deze ontwerp-lijst verschillende vernietigingstermijnen toegekend. Het verstrekken van allerhande tegemoetkomingen, onkostenvergoedingen etcetera wordt in het ene geval 5, in het andere geval 10 jaar bewaard. Veel andersoortige financieel-administratieve neerslag wordt voorgedragen voor vernietiging na 5 jaar, terwijl de belasting- en comptabiliteitswetgeving 7 jaar na vaststellen van de rekening vereisen. De Raad adviseert u de termijnen van de handelingen met financiële

neerslag te heroverwegen met het oog op de consistentie van de lijst en tegen de achtergrond van de wettelijke voorschriften op dit gebied.

Handelingen met betrekking tot voordrachten voor benoemingen

De minister van Defensie verzorgt, samen met de minister van Justitie, de voordrachten voor kroonbenoemingen van de leden van het Hoog Militair Gerechtshof en de presidenten van krijgsgraden. Zonder betrokkenheid van andere ministers doet de minister van Defensie ook voordrachten voor kroonbenoemingen van de top van de geestelijke verzorging van de krijgsmacht. De bijbehorende handelingen (78, 79, 80, 135, 136, 137) worden voorgedragen voor vernietiging 1 jaar na de benoeming van de betrokkene. De Raad is van mening dat juist de afwegingen die voorafgaand aan een voordracht worden gemaakt, vanuit historisch-maatschappelijk oogpunt interessant zijn. Hij adviseert u dan ook om genoemde handelingen voor bewaring aan te merken op grond van criterium 5.

Handelingen met betrekking tot het werken met en de blootstelling aan radioactief materiaal

De meeste handelingen die betrekking hebben grote en langdurige arbo-risico's hebben in deze ontwerp-lijst de verantwoorde vernietigingstermijn van 40 jaar gekregen. De handelingen 124, 125 en 126 hebben betrekking op autorisatie, registratie en toezicht ten aanzien van het werken met en de blootstelling aan radioactief materiaal. De voorgestelde vernietigingstermijn van 10 jaar is in de ogen van de Raad te kort met het oog op het belang van de recht- en bewijszoekenden en het verantwoordingsbelang van de minister van Defensie. Bovendien acht de Raad deze termijn niet in overeenstemming met de lijn die in de rest van de ontwerp-lijst gevolgd wordt als het om arbo-risico's gaat. Hij adviseert u de vernietigingstermijn van de handelingen 124, 125 en 126 te verlengen tot 40 jaar.

Handeling 148: het bepalen van het recreatieve filmaanschaffings- en distributiebeleid voor militair personeel van de krijgsmachtonderdelen

Handeling 148 wordt voorgedragen voor vernietiging na 5 jaar. De Raad is van mening dat deze handeling cultuurhistorische waarde heeft, omdat de neerslag ervan inzicht kan geven in de interactie tussen maatschappij en krijgsmacht. De historisch-maatschappelijke analyse benoemt dat als een van de meest interessante onderzoeksonderwerpen op dit beleidsterrein. De Raad adviseert u daarom om handeling 148 voor bewaring aan te merken op grond van criterium 5.

Handeling 273: het beslissen in adviesplichtige zaken waarin de commandant en het overlegorgaan niet tot overeenstemming zijn gekomen

In deze handeling gaat het erom dat de minister van Defensie een patstelling tussen een medezeggenschapsorgaan en een commandant kan doorbreken. De handeling wordt voorgedragen voor vernietiging na 5 jaar. De Raad meent dat juist onder een dergelijke handeling buitengewone en daardoor interessante kwesties kunnen schuilgaan. Hij adviseert daarom de waardering van deze handeling te wijzigen in B1.

Handeling 391: het opleggen van strafrechtelijke straffen

Bij deze handeling van de actor (zee)krijgsraden ontbreekt een vernietigingstermijn. De Raad adviseert u daarin te voorzien. Ook adviseert hij u om, naar analogie van de selectielijst *Rechtelijke Macht*, een steekproef te bewaren van de zaakdossiers van de krijgsraden.

Handeling 413: het vaststellen van de omvang van de vergoedingen van kosten voor geneeskundige zorg die door betrokkenen ten behoeve van zijn gezinsleden gemaakt zijn

Deze handeling van de actor rechtspersoon belast met de uitvoering van de ziektekostenverzekering komt voor bewaring in aanmerking op grond van criterium 5. De Raad is van mening dat deze handeling te ver afstaat van de hoofdlijnen van beleid om blijvende bewaring te rechtvaardigen. De lijst voorziet in bewaring van de kaders van de ziektekostenverzekering voor de krijgsmacht, en dat volstaat. De Raad adviseert u handeling 413 aan te merken voor vernietiging 10 jaar na het vervallen van het besluit tot vaststelling van de omvang van de vergoedingen.

Handeling 452: het zorgdragen voor het stimuleren van (top)sportbeoefening en het individueel begeleiden van topsporters binnen de defensieorganisatie

Het historisch-maatschappelijk belang van topsport is groot. Niet voor niets verwerft het Nationaal Archief actief archieven van sportbonden en sportclubs. Niettemin wordt handeling 452 voorgedragen voor vernietiging na 10 jaar. De Raad adviseert u deze waardering te wijzigen in B 5.

Handeling 465: het schriftelijk vastleggen van de inhoud van de begeleiding van zieke werknemers door de bedrijfsgezondheidsdienst/arbodienst alsmede van de wijze waarop deze begeleiding plaatsvindt

Handeling 465 wordt voorgedragen voor bewaring op grond van criterium 5. De Raad is van mening dat deze handeling te ver afstaat van de hoofdlijnen van het beleid op dit terrein om blijvende bewaring te rechtvaardigen. Hij ziet zich gesterkt in deze opvatting door de waardering met V 10 van de sterk

vergelijkbare handeling 101. Hij adviseert u om ook handeling 465 met V 10 te waarderen.

Handeling 497: het registreren van uitgereikte duikcertificaten en certificaten duikmedische begeleiding

De voorgestelde vernietigingstermijn van 5 jaar is kort met het oog op het bewijsvoerings- en verantwoordingsbelang. De Raad adviseert u de termijn te relateren aan de geldigheid van de certificaten.

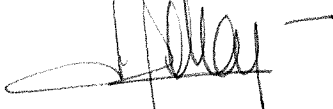
Handeling 570: het voorbereiden en vastleggen van regels inzake de opnemings- en zorgverlening in het tehuis

Deze handeling, gewaardeerd met V 5 jaar na wijziging regels, heeft betrekking op het tehuis Bronbeek. In het driehoeksoverleg wordt de uniciteit van Bronbeek benadrukt. Vanwege die uniciteit zijn verschillende handelingen met betrekking tot het tehuis voor bewaring aangemerkt. De Raad is van mening dat ook handeling 570 van belang is voor de reconstructie van de dagelijkse gang van zaken in het tehuis, en adviseert u de waardering te wijzigen in B5.

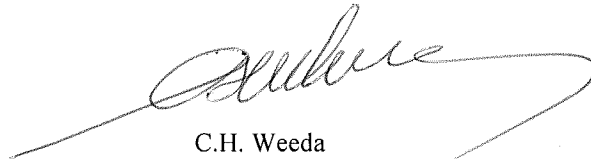
6. *Advies*

De Raad adviseert u de ontwerp-selectielijst vast te stellen voor de periode 1945-2002 met inachtneming van de opmerkingen die gemaakt zijn in dit advies.

Hoogachtend,

mr. W. Sorgdrager
Voorzitter

C.H. Weeda
Algemeen secretaris